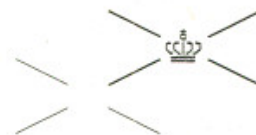

FORSVARSMINISTERIET
DANISH MINISTRY OF DEFENCE

Det Udenrigspolitiske Nævn
Christiansborg

30. januar 2007

Hermed oversendes brev fra det norske forsvarsministerium vedr. tilbageholdelse af personer i Afghanistan i f.m. operation Enduring Freedom.

Med venlig hilsen

Søren Gede

/Peter C. Alexa

DET KONGELIGE
FORSVARSDPARTEMENT

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
DK 1060 COPENHAGEN K
DANMARK

Modtaget i FMN

29 JAN. 2007

Tidl ref
04-0051-89

Vår ref
2007/00189-2/FD II 5/JEH/011.1-Danmark

Dato 22 JAN 2007

TILBAKEHOLDELSE AV PERSONER I AFGHANISTAN UNDER OEF

Vi viser til den danske forsvarsministeriets brev av 9. januar 2007 om ovennevnte.

Forsvarsdepartementet kan bekrefte at norske spesialstyrker deltok i OEF i den aktuelle tidsperiode (våren 2002).

For de norske styrkenes vedkommende var det ikke nødvendig å ta fanger i Afghanistan. Spørsmålet om eventuell overlevering av slike fanger til amerikanske myndigheter var derfor en hypotetisk problemstilling.

Det ble fra den daværende regjeringens side utarbeidet retningslinjer dersom de norske styrkene likevel skulle komme i en situasjon der de måtte ta hånd om personer. Retningslinjene tilsa for denne eventualitets vedkommende at de norske styrkene ikke hadde andre praktiske muligheter enn å overlate dem i amerikanske styrkers varetekt, forutsatt at omstendighetene ikke tilsa at de tilbakeholdte personer kunne slippes fri.

Hvis en slik situasjon skulle oppstå, ville norske myndigheter legge til grunn at tilbakeholdte personer ble behandlet i samsvar med gjeldende folkerettslige forpliktelser. Dersom norske myndigheter i konkrete tilfelle ikke ble tilstrekkelig forsikret om at behandlingen av fanger skjedde på den måten Norge anså dem berettiget til, ville dette måtte tas opp i kontakt mellom myndighetene i Norge og USA.

Ovennevnte retningslinjer ble kommunisert offentlig og til Stortinget. Som eksempler kan vises til vedlagte svar av 19. mars 2002 og 4. juni 2002 fra henholdsvis daværende utenriksminister og forsvarsminister på skriftlige spørsmål fra stortingsrepresentanter.

Vi viser videre til vedlagte generelle redegjørelse av 9. august 2005 fra Forsvarsdepartementet, lagt ut på departementets hjemmeside på Internett.

Med hilsen

Svein Eriestad (e.f.)
ekspedisjonssjef

Jarl Eirik Hemmer
spesialrådgiver

Skriftlige spørsmål til skriftlig besvarelse

Dokument nr. 15 (2001-2002), Spørsmål nr. 240, datert 06.03.2002

Fra Kjetil Bjørklund (SV) til forsvarsministeren

Rette vedkommende: utenriksministeren**Besvart** 19.03.2002 av utenriksminister Jan Petersen (H)**Spørsmål:**

Norske spesialstyrker deltar nå i aktive kamphandlinger i Afghanistan. Til VG 6. mars gir fungerende generaladvokat Karl Hofseth uttrykk for at det er uklart hvilken praksis som skal følges i forhold til Genèvekonvensjonenes bestemmelser under operasjonen. Hvilke instruksjoner har de norske soldatene fått når det gjelder behandling av krigsfanger og øvrige bestemmelser under Genèvekonvensjonene, og hvilke avtaler foreligger mellom USA og Norge på dette området i forbindelse med det norske styrkebidraget?

Begrunnelse:

Genèvekonvensjonene fastsetter regler for blant annet håndtering av krigsfanger og hensyn til sivilbefolkningen i krig. Norge har inngått flere forpliktelser enn USA i forhold til Genèvekonvensjonene med tilleggsprotokoller. USA har signalisert at de ikke vil følge Genèvekonvensjonenes bestemmelser når det gjelder behandlingen av alle krigsfanger som blir tatt i Afghanistan. Når det gjelder den rettslige oppfølgingen etter pågrepelse av Taliban- og al-Qaida-soldater planlegger amerikanske myndigheter å stille pågripne for militærdømstoler. USA praktiserer i omfattende grad dødsstraff for alvorlig kriminalitet, og det virker rimelig å anta at dødsstraff kan bli idømt for personer som blir funnet skyldige i deltakelse i terrorhandlingene mot USA 11. september 2001. Det synes å være betydelige ulikheter mellom Norge og USA når det gjelder hvilke prinsipper som skal ligge til grunn i behandlingen av krigsfanger og i det påfølgende rettsoppjøret. Når norske soldater skal bidra til å pågripe Taliban- og al-Qaida-soldater bør det avklares hvilke prinsipper disse skal forholde seg til. Det vil være uheldig om norske soldater skal bidra til en fangebehandling i strid med Genèvekonvensjonene, eller skal bidra til at fanger blir idømt dødsstraff. Til VG 6. mars uttaler fungerende generaladvokat Karl Hofseth: "Det er slett ikke sikkert man har tenkt på de juridiske konsekvensene av dette, men vi vil vurdere det her hos generaladvokaten i dagene fremover."

Svar:

Et sentralt formål med den amerikansk-ledede operasjonen "Enduring Freedom" i Afghanistan er å bekjempe og eventuelt pågripe personer i terroristnettverket som sto bak massedrapene på over 3 000 personer i USA 11. september i fjor. I resolusjon 1368, vedtatt av FNs sikkerhetsråd 12. september 2001, bes samtlige land samarbeide for å få brakt de som står bak disse terrorangrepene inn for rettslig forfølgning. Ved at Norge er blant de land som yter militær støtte til operasjonen i Afghanistan, bidrar vi til at dette formålet blir oppfylt.

Ut fra måten norske styrker opererer på i Afghanistan, er det svært lite sannsynlig at de vil komme i en situasjon der de må ta hånd om personer, men det kan ikke helt utelukkes. Jeg kan av hensyn til de norske soldatenes sikkerhet ikke gå nærmere inn på de operative forhold knyttet til deres virksomhet.

Hvis styrkene mot formodning skulle komme i en situasjon hvor de må anholde personer, vil de i praksis ikke ha andre muligheter enn å overlate disse til amerikanske styrker. Dette skyldes at de norske styrkene ikke er oppsatt eller utrustet til å ivareta slike oppgaver på egenhånd. Hvis en slik situasjon skulle oppstå, vil norske myndigheter legge til grunn at slike personer blir behandlet i samsvar med gjeldende folkerettslige forpliktelser.

Norge har overfor USA allerede satt som vilkår for norsk deltakelse under amerikansk kommando at styrkene er under norsk jurisdiksjon og ikke kan settes til oppdrag som innebærer brudd på norsk lov eller norske folkerettslige forpliktelser. Jeg vil dermed slå fast at dersom norske styrker skulle anholde aktuelle personer i Afghanistan, vil de få beskyttelse som krigsfanger i samsvar med Tredje Genèvekonvensjon om behandling av krigsfanger og Genèvekonvensjonenes første tilleggsprotokoll.

Uansett formell status som krigsfanger eller ikke, gjelder imidlertid ufravikelige standarder for human behandling av fanger. Dette følger både av internasjonal humanitær rett og av menneskerettighetene, slik som bl.a. av FNs konvensjon om beskyttelse av sivile og politiske rettigheter.

Skriftlige spørsmål til skriftlig besvarelse

Dokument nr. 15 (2001-2002), Spørsmål nr. 407, datert 27.05.2002

Fra Åslaug Haga (Sp) til forsvarsministeren

Besvart 04.06.2002 av forsvarsminister Kristin Krohn Devold (H)

Spørsmål:

Pressetalsmannen i FO gir i Nettavisen 27 ds. uttrykk for at det er uavklart hvilken behandling som skal gis krigsfanger som eventuelt blir tatt av norske soldater i Afghanistan og at dette er et politisk spørsmål. Hvordan står dette i forhold til statsrådets tidligere forsikringer om at avtaleverk hindrer norske soldater i å begå brudd på konvensjoner Norge er tilsluttet, og hvilken opplæring har soldatene i de deler av folkeretten der Norge og USA har påtatt seg ulike forpliktelser?

Begrunnelse:

I svar på skriftlig spørsmål nr. 326 sier forsvarsministeren følgende:

"Norge har overfor USA skriftlig satt som vilkår for deltakelsen i operasjon Enduring Freedom at de norske soldatene er under norsk jurisdiksjon og ikke kan settes til oppdrag som innebærer brudd på norsk lov eller norske folkerettslige forpliktelser."

I Nettavisen 27 ds. utelukker ikke presstalsmann Grandhagen i FO at norske soldater kan ta krigsfanger. Han bekrefter snarere at dersom krigsfanger blir tatt, vil disse måtte overlates til amerikanerne. Han gir uttrykk for at den praktiske håndteringen av en slik situasjon vil være et politisk spørsmål.

I intervjuet bekrefter Grandhagen videre at det ikke finnes avtaleverk som definerer hvordan krigsfanger skal behandles. "Dette er ikke den type ting man inngår avtaler om," sier Grandhagen. Dette til tross for at USA som kjent praktiserer dødsstraff.

Det er foruroligende at det ikke finnes klare avtaler for hvordan man skal håndtere situasjoner hvor det faktisk at Norge og USA har ulike folkerettslige forpliktelser kan ha betydning. Dette kan sette norske soldater i en vanskelig situasjon. Når avtaleverket er tynt, settes det ytterligere krav til den enkelte soldats evne til å håndtere akutte situasjoner. Derfor ønsker jeg å vite hvilken folkerettslig opplæring de norske soldatene i Afghanistan har, og hvorvidt de har eksplisitt opplæring i de deler av folkeretten der Norge og USA har påtatt seg ulike forpliktelser.

Svar:

La meg først understreke at spørsmålet omhandler en hypotetisk situasjon. De norske spesialstyrkene vil snart bli trukket hjem. Jeg har gjennomgående fremholdt at faktisk har vært at det er svært lite sannsynlig at norske styrker vil komme i en situasjon hvor de må anholde personer, og enda mindre sannsynlig at de vil måtte anholde personer som amerikanerne vil kreve tilbakeholdt i sin varetakt. Ingen av delene har skjedd hittil.

Jeg har også ved flere anledninger, blant annet i spørretimen 8. mai 2002, fremholdt at Norge overfor USA har skriftlig satt som vilkår for deltakelsen i operasjon Enduring Freedom at de norske soldatene er under norsk jurisdiksjon og ikke kan settes til oppdrag som innebærer brudd på norsk lov eller norske folkerettslige forpliktelser. Soldatene er altså stillet under kommando på spesielle vilkår som er akseptert fra amerikansk side. Ytterligere begrensninger for hvilke oppdrag styrkene kan settes til, er meddelt i forbindelse med meldingene om kommandooverføring for de relevante styrkeenheter. Oppdrag som går ut over begrensningene skal sendes hjem for godkjenning av norske myndigheter i hvert enkelt tilfelle. Dette, sammenholdt med hvorledes de norske styrkene har operert, har gjort meg trygg på at styrkene ikke ville komme i konflikt med norsk lov eller norske internasjonale forpliktelser.

Som kjent er det ikke er inngått formelle avtaler mellom Norge og USA som regulerer deltakelsen i operasjonen. Jeg har tidligere understreket at de felles Rules of Engagement som styrkene opererer under, er gjennomgått og akseptert av norske myndigheter for å forsikre oss om at maktanvendelsesreglene er i samsvar med norsk rett og norske internasjonale forpliktelser.

Nå kan det imidlertid konstrueres mange hypotetiske scenarier for norske styrkers involvering i stridigheter. Jeg vil i en slik sammenheng fremholde følgende:

- Et sentralt formål med operasjon Enduring Freedom er å bekjempe og eventuelt pågripe personer i terrornettverket som sto bak massedrapene 11. september. Ved at Norge er blant de land som yter militær støtte til operasjonen i Afghanistan, bidrar vi til at dette formålet blir oppfylt. Dette representerer verken et brudd på norsk utleveringslov eller norske folkerettslige forpliktelser.

- Norske styrker er verken oppsatt eller utrustet til å ta hånd om fanger. Fordi våre styrker ikke kan utøve nødvendig kontroll over slike personer vil de måtte overlates til amerikanske styrker. Vi er i samme situasjon som en rekke andre koalisjonspartnere som opererer i Afghanistan.

- Norske soldater forholder seg til norske regler og handler i samsvar med nasjonal opplæring og trening innen krigens folkerett. Både Norge og USA er part i 3. Genèvekonvensjon. Selv om USA ikke er part til tilleggsprotokollene til Genèvekonvensjonene, vil de likevel være bundet av mange av reglene: Tilleggsprotokollene inneholder en rekke grunnleggende humanitærrettslige prinsipper hvorav mange må anses som sedvanerettslige regler som alle stater er

bundet av.

- Dersom norske myndigheter ikke blir tilstrekkelig forsikret om at behandlingen av fanger skjer på den måten Norge anser dem berettiget til, vil dette måtte tas opp i kontakt mellom myndighetene i Norge og USA. Dette vil måtte skje i det konkrete tilfelle.

De norske soldatene har solid opplæring i internasjonal humanitær rett, herunder om norske internasjonale forpliktelser som måtte skille seg ad fra amerikanske. Dette gjelder for eksempel opplæring om forbudet mot bruk av antipersonellminer.

Alle soldater i det norske Forsvaret får grunnleggende opplæring og trening i internasjonal humanitær rett, både som separat utdanning og ved at folkerettsfaget inngår som elementer i en rekke andre militære fag. For eksempel inngår krigsfangetjeneste som en integrert del av øvelser for mannskap og befal.

I tillegg får alle som skal delta i internasjonale operasjoner misjonsspesifikk utdanning i krigens folkerett og tilstøtende emner, herunder grundig opplæring i engasjementsreglene for misjonen. Offiserer gis tilleggsutdanning.

I sin praktiske og teoretiske utdanning samarbeider Forsvaret med eksterne aktører. Blant annet er Norges Røde Kors fast bidragsyter på instruktørsiden.

FORSVARSDEPARTEMENTETNynorsk Sámegejella Normalvisning
Lignende dokumenter

Dette dokumentet er arkivert. [Mer om status arkivert.](#)

Om tilfangetakelse i Afghanistan

(09.08.05) Både utenriksministeren og forsvarsministeren har i perioden 2002-2005 ved mange anledninger offentlig gjort rede for regjeringens syn vedrørende problemstillinger knyttet til tilfangetakelse av personell i Afghanistan, herunder i innlegg i aviser (for eksempel i Aftenposten 28. mai 2004), i en omfattende offentlig korrespondanse med bl.a. Amnesty International Norge, samt i forbindelse med spørretimespørsmål og spørsmål fra stortingsrepresentanter til skriftlig besvarelse. Nedenfor gjentas noen grunnleggende forhold og regjeringens vurderinger.

For norske spesialstyrker har det hittil ikke vært nødvendig å ta fanger i Afghanistan. Tre ganger er spesialstyrker sendt på oppdrag i Afghanistan uten at dette har vært aktuelt. Ut fra den måten de norske spesialstyrkene skal operere på i Afghanistan, er det svært lite sannsynlig at de vil komme i en situasjon der de må ta hånd om personer. Men det kan ikke helt utelukkes. Hvis de skulle komme i en situasjon der de må ta hånd om personer, vil de i praksis ikke ha andre muligheter enn å overlate disse til amerikanske styrker. Dette skyldes at de norske styrkene ikke er oppsatt eller utrustet til å utføre slike oppgaver på egenhånd.

Hvis en slik situasjon skulle oppstå, vil norske myndigheter legge til grunn at personen (e) blir behandlet i samsvar med gjeldende folkerettslige forpliktelser. Dersom norske myndigheter ikke blir tilstrekkelig forsikret om at behandlingen av fanger skjer på den måten som Norge anser dem berettiget til, vil dette måtte tas opp i kontakt mellom myndighetene i Norge og USA. Det vil måtte skje i det konkrete tilfelle. Det bemerkes at man fra norsk side gjentatte ganger og på generelt grunnlag har tatt opp Guantanamo-fangenes situasjon samt overgrep begått mot fanger i Abu Ghraib og i Afghanistan med amerikanske myndigheter. Norsk holdning i forhold til tilfangetatte er at de under enhver omstendighet har krav på human behandling og rettfærdig rettergang, og at de ikke kan holdes internert på ubestemt tid.

Regjeringen har ved flere anledninger, blant annet i Stortingets spørretime 8. mai 2002, fremholdt at Norge overfor USA har skriftlig satt som vilkår for deltakelsen i operasjon Enduring Freedom at de norske soldatene er under norsk jurisdiksjon og ikke kan settes til oppdrag som innebærer brudd på norsk lov eller norske folkerettslige forpliktelser. Soldatene er altså stillet under kommando på spesielle vilkår som er akseptert fra amerikansk side. Ytterligere begrensninger for hvilke oppdrag styrkene kan settes til, er meddelt i forbindelse med meldingene om overføring av kommando for de relevante styrkeenheter. Oppdrag som går ut over begrensningene skal sendes hjem for evt. godkjenning av norske myndigheter i hvert enkelt tilfelle. Dette, sammenholdt med hvorledes de norske styrkene har operert, har medført trygghet for at styrkene ikke ville komme i konflikt med norsk lov eller norske internasjonale forpliktelser.

Det understrekes også at de engasjementsregler (Rules of Engagement) som styrkene opererer under, er fastsatt av norske myndigheter for å forsikre om at maktanvendelsesreglene er i samsvar med norsk rett og norske folkerettslige forpliktelser. Norske soldater forholder seg til norske regler og handler i samsvar med nasjonal opplæring og trening i menneskerettigheter og krigens folkerett. Både Norge og USA er part i mange av de samme konvensjonene, herunder Genevekonvensjonene av 1949. Og selv om USA ikke er part til tilleggsprotokollene av 1977 til Genevekonvensjonene, vil de likevel være bundet av brorparten av reglene. Det beror

på at tilleggsprotokollene inneholder en rekke grunnleggende humanitærrettslige prinsipper som må anses som sedvanerettslige regler som alle stater er bundet av.

Grunnleggende humanitærrettslige prinsipper og bestemmelser gjelder for norske styrker som deltar i operasjon "Enduring Freedom", inkludert plikten til å skille klart mellom stridende og sivilbefolkningen. Humanitærretten, gjeldende engasjementsregler fastsatt av norske myndigheter samt etterretningsmessige og operasjonelle forhold gjør at det tas alle praktisk mulige forholdsregler for å forvise seg om at et mål er et militært mål og ikke beskyttede sivilpersoner. En utfordring i denne sammenheng er at Al Qaida/Taliban og øvrige motstandere selv ikke overholder humanitærrettslige grunnprinsipper, blant annet ved at de ikke skiller seg ut fra sivilbefolkningen og ved at de angriper mål uten hensynstagen til om de er militære eller ikke.

Når det gjelder norske styrkers deltakelse i NATOs operasjon i Afghanistan (ISAF), har denne operasjonen som kjent et annet mandat og formål. ISAFs regler om tilbakeholdelse av personell ("detention policy") er utarbeidet i henhold til operasjonens mandat og forutsetningen om at ISAF har en assisterende rolle i forhold til utgangspunktet om at det er afghanske myndigheters ansvar å opprettholde lov og orden.

Norske ISAF-soldater har deltatt i operasjoner som har medført tilbakeholdelse/arrestasjoner av personell. Enhver tilbakeholdelse skal imidlertid kun være strengt midlertidig. Etter reglene er det videre slik at vedkommende anholdte så snart det er forsvarlig enten skal slippes fri eller overføres til afghanske myndigheters varetekt. ISAF er i den sammenheng bevisst det forhold at det afghanske rettssystem ennå har vesentlige mangler, og en av ISAFs målsettinger er å bidra til oppbygging og modernisering av afghansk politi og strafferettspleie. Det finnes også mekanismer og liaisonordninger mellom ISAF og afghanske myndigheter for å ta opp eventuelle bekymringer og andre forhold knyttet til behandlingen av anholdte personer.